

Hospital, ved sin fratræden fra 1893 ansat som «consulting surgeon» sammesteds. Fra 1887 var han medlem av The General Medical Council. Fra nu av gik han mere og mere over til den medicinske journalistik i «Times», foruten i «British Med. Journal» og «The Lancet», likesom han tok ivrig del i den medicinske fagorganisationsbevægelse; i 1886 var han formand i Medical Society of London. — Han har ogsaa i 1875 skrevet en «medical treatise on diseases of the eye» og i 1887 en haandbok i øienkirurgi.

N. C. Macnamara

døde i november ifjor, 86 aar gl. Efter sin medicinske eksamen i 1854 gik han til Indien, hvor han var militærlæge, til han i 1875 vendte tilbake til England. Under sit ophold i Indien var han bl. a. ogsaa professor i kirurgi ved Calcuttas universitet og fik døpsett et stort indisk sykehus i samme by; han var den første kirurgiske overlæge ved dette sykehus. I Indien utgav han 1866 «forelæsninger over øiensygdomme», hvis 5te oplag utkom i 1891. Han har ogsaa utgit en bok om den asiatiske kolera og var i 1871—73 redaktør av «Indian Medical Gazette». I Quains store «Dictionary of Medicine» skrev han artiklerne om kolera og tetanus og i Davidsons «Hygiene and Diseases of Warm Climates» (1893) artiklerne om kolera og lepra. I England blev han 1875 docent i klinisk kirurgi ved Westminster hospital og senere kirurgisk overlæge ved Royal Westminster Ophthalmic Hospital. I 1910 utgav han «International Scientific Series» i 2 bind, skrev bøker om «det britiske folks oprindelse og karakter» og i 1900 «The Story of an Indian Sept». Sin siste bok utgav han 1915: «Instinct and Intelligence», hvori han søkte at vise, hvorledes der ved siden av den økende mangfoldighet i karakteren samtidig gik en øket evne til selvadaption. Han var i det hele en egte britte av den bedste slags baade som menneske og læge, helt engelsk i malm og klang, «og dog skuende frit og vidt ut i verden under borgerkransen», — for at citere Wergelands berømte ord. — Derfor var han ogsaa i mange aar et virksomt medlem av British Medical Association, — vicepræsident 2 ganger og 1891 præsident for den øienkirurgiske afdeling. I 1891 var han medlem av den britiske lægeforenings komité til omordning av den medicinske undervisning ved Londons universitet.

Blandede meddelelser.

Immanuel Kant om influensa. Den berømte filosof Imm. Kant (1724—1804) var vel den ædleste, største og mest dypttænkende mand, som Tyskland har frembragt. Han hadde studert ikke bare filosofi og — hvad der dengang næsten var selvsagt — teologi, men ogsaa filologi og matematik. Men heller ikke medicinen var ham fremmed, og mange av de spørsmål, han i sin store produktion befattet sig med, streift ind paa medicinen omraade. Dette er saaledes tilfældet med hans «Om sindets kraft til ved forsettet alene at bli herre over sine sykelige følelser» (oversat til dansk i 1856). A. Hirsch har i sit store og — ikke mindst ved sin for tyskere ellers sjelden hensyntagen til ikke-tysk litteratur — fortjenstfulde verk: «Handbuch der historisch-geographischen Pathologie» (1881—1886, 2det oplag) ogsaa omtalt Kants skrift om influensa. Den største pandemi i det 18de aarhundrede hersket i 1781—1782; den begyndte tidlig paa høsten i Ostindien, hvor en hel del av den engelske hær blev angrepet, gik saa over Asien gjennom Kina og Sibirien til Rusland, hvor den januar 1782 optraadte i Petrograd, — derfra til Danmark, Norge, Sverige, Tyskland og England. I mai 1782 kom den til Østerrike,

derfra til Sydtykland og langs Rhinen til Holland, Belgien og Frankrike og endelig sydover til Spanien, Portugal og Italien. Pandemien gjentok sig 1788—1790, 1798—1803. Kant offentliggjorde i en Kønigsbergavis den 18de april 1782 et «oprop til lægerne», hvori han henledet deres oppmerksomhet paa influensaens forhold til den fysiske geografi. Han uttalte den mening, at influensa ikke bare skyldtes atmosfæriske forhold — som dengang som nu av mange ansaaes som hovedårsaken (jvfr. gasdunster fra krigsskueplassen i dagsaviserne!) — men ogsaa smitte gjennom insekter. Samfærdselsveiene til sjøs eller pr. karavane mellem Europa og de andre verdensdeler var efter hans opfatning en væsentlig betingelse for utbredelse av mange sygdomme. Han syntes, der var grund til at anta, at handelsveiene tillands fra Kina til Rusland hadde formidlet mange svære epidemier, og at dette skedde ved «farlige insekter» fra det fjerne Øster. Epidemien 1781—1782 spredte sig langs Østersjøkysten ned til Kønigsberg, hvorfra den fortsatte til Danzig og Preussen. Kant omtalte i sit «oprop» særlig influensa som støtte for sin mening. Han sendte det ogsaa til Rusland, og fra baron von Asch (som var læge i den russiske arme) fik han melding om, at en sygdom, som kaldtes «febris catarrhalis epidemica benigna», hersket i Ruslands hovedstad i januar—mars 1782 (merk særlig vintermaanederne). Den var begyndt i det østlige Sibirien ved den kinesiske grænse og spredte sig over hele Rusland, skriver v. Asch. Derfra gik den som nævnt nedover Østersjøegnene og videre sydover og vestover.

Influenza og dramatisk kunst. Om dette emne skriver den kjendte danske medicinalhistoriker J. W. S. Johnson i «Ugeskrift for Læger» 1919 nr. 3 følgende:

Den dramatiske kunst er jo i mange henseender tidens spil, som i den sceniske fremstilling viser det, som bevæger sindene. Mange mindre begivenheter end de store farsoter er nævnt paa de skraa bredder, men epidemierne har ogsaa leilighetsvis fundet omtale, ikke mindst influensa. Allerede 1776 opførtes der i Frankrike et lystspil, som het «La Grippe», en titel med dobbelt betydning, idet la grippe dels er navnet paa den bekjendte sygdom, dels betyder et lune, et indfald. En av hovedpersonerne i stykket siger: «Pesten skal hente mig, hvis jeg kjender noget til denne smitsot med det kuriøse navn «grippe»; alt, hvad jeg vet, er, at den bringer hoste og andre besværligheter med sig, og at den gir læger, kirurger, apotekere og graverkarer stor fortjeneste.» Komedien var forfattet av Pariseren Nau og var foranlediget ved epidemien 1775—1776 og naadde stor berømmelse, saa at den var franske og italienske vandretruppers faste repertoire. I en anden samtidig Pariser-farce optrær en musikkdirektør, som lar orkestret spille «sundhedsdansen» mot smerterne i benene, og «sundhetsarier» mot hosten og hæsheten. Forøvrig omtaler Gøthe influensa i den 11te av de sonetter, som han skrev 1807—1808. Dens navn er «Nemesis» og den begynner:

Wenn durch das Volk die grimme Seuche wüthet,
Soll man vorsichtig die Gesellschaft lassen.
Auch ich hab' oft mit Zaudern und Verpassen
Vor manchen Influenzen mich gehütet.

Paa Ambiguteatret i Paris opførtes første gang 25de decbr. 1837 et lystspil av Clairville med titlen: «Matthieu Lensberg est un menteur». I dette blev der første gang sunget en kuplet om influensa. Og 50 aar senere vinteren 1888—1889, opførtes der paa den polske scene i Posen et lystspil med titel «influenza». Nu blev det moderne at digte om sygdommen; i alle

revyeteatre og kafé-konserter sang man influenzaviser, og de tyske kilder, som her er benyttet, anfører bl. a. følgende lille vers som eksempel paa, hvad der blev budt publikum.

«Ich küsse nicht!» so schwur Elvire,
 «Mein Herz spricht nicht durch meinen Mund,
 Und wenn ich Liebe zu dir spüre,
 So tun's dir meine Blicke kund.
 Du kannst in meinen Augen lesen,
 Wenn auch mein Mund nicht zu dir spricht,
 Wie teuer du mir stets gewesen!
 Allein ein Kuss? Ich küsse nicht!
 Ich stürzte flehend ihr zu Füßen
 Und bat um einen einz'gen Kuss:
 Da musste sie ganz plötzlich niesen
 (Es klang wie ein Kanonenschuss).
 «Du siehst, dass wir verzichten müssen,»
 Sprach sie und wandte schnell sich ab.
 «Mein teurer Freund, ich kann nicht küssen,
 Weil ich die Influenza hab'!»

Viddet er jo ikke altfor stort, men maaske har mimiken erstattet, hvad der manglet av attisk salt.

Populære opfatninger av influenzaens smittestof. I «Morgenbladet»s nr. 49 for 24de januar 1919 skrives om dette emne bl. a. følgende:

«Her i byen har vi hørt meget snak om krigstobaken, som skulde være i den grad slet, at den forgiftet lungerne og fremkaldte den frygtede betændelse; men naar nogen har anmodet dem om at forklare, hvorledes tobaken kunde øve sine skadelige virkninger ogsaa paa folk, som ikke nyder den giftige plante i nogen slags form, har de i regelen maattet opgi det hele som haabløst. En dansk tobakshandler har merkelig nok fundet den spanske sykes aarsak i en ganske bestemt tobak av brasiliansk oprindelse, og han sendte straks en prøve til Seruminstutet, fortæller «Hospitalstidende». Resultatet har rimeligvis været negativt. En handelsmand i Kjøbenhavn har opdaget, at sygdommen skriver sig fra spekesild; han sendte en del sild ind til Seruminstutet, da han fandt, at de var ulik andre sild, og han mente sikkert, at de var bærerne av den spanske smitte. Paa den anden side har «Hospitalstidende»s redaktion havt besøk av en dame, som beviste, at det var kaffesurrogaterne, som frembragte sygdommen.

Hvis lægerne og sundhetsautoriteterne vilde fortælle om alle de ufeilbare midler, som folk har sat sin lid til under epidemien, vilde vi faa høre om mange forunderlige medikamenter foruten den berømte halve flaske, som jo Kristianssanderne har foreslaat at supplere med en halv til av samme slags.»

Den siste halve flaske blev av Socialdepartementet negtet Kristianssanderne, efterat Regjeringen — ifølge en avismelding — hadde behandlet spørsmålet under tilkaldelse av flere medicinske sakkyndige.

«**Doktorens dilemma.**» Bernhard Shaws utfald mot lægerne. Den britiske dramaturg-journalist, englænderen Bernhard Shaw, har blandt sine mange paradoksale ideer ogsaa den, at lægerne — særlig kirurgerne — er nogen skarns folk, som bør beflekkes og om ikke helt utryddes, saa dog indskrænkes til et minimum. For 6—8 aar siden skrev han et skuespil som i denne tid opføres paa «Nationalteatret» i Kristiania under titelen «doktorens dilemma».

Det var en del uttalelser i den lange fortale til dette stykke, som ifølge en kollegas uttalelser paa lægemøtet i Sandefjord 1913 skulde ha vakt opsigt og tilslutning (!) inden den britiske lægestand. Et utdrag av disse paradokser vil man finde i «Tidsskriftet» for 1915 (nr. 7 s. 393); de kulminerer nærmest i satsen: «træ op mot en privat operatør, akkurat som du vilde optræ mot en privat skarpretter»!! Nu da stykket kan sees paa vort teater, vil vi raade alle kolleger — baade dem, som maatte være interessert i «lægenes socialisering», hvad B. Shaw anbefaler, og dem, som ikke tror paa dette dogme — til at overvære ialfald én forestilling. Enhver vil da kunne overbevise sig om, hvorledes forfatteren som helhet skyter ganske bom — likesom man med forbauselse vil spørre, blandt hvilke britiske læger disse paradokser har vakt tilslutning!

Som et formentlig «uvillig vidne» skal vi anføre en av «Tidens Tegns» kjendte teaterkritiker, hr. Sigurd Bødtker, skreven anmeldelse av opførelsen av «Doktorens dilemma» den 10de mars iaar. Hr. B. sier bl. a. følgende:

Bernhard Shaw stoler som bekjendt aldrig paa virkningen av sine egne skuespil. Denne ypperlige journalist, som ynder at kalde sig Ibsens elev og efterfølger, fulgte aldrig mesterens strenge lære, som kræver av digterverket, at det er en verden for sig selv, organisk avgrænset og avsluttet, levende sit selvstændige liv i kraft av kunstnens skapende magt. Shaw synes ikke, at verket taler godt nok for sig selv, han forklarer sine personer og sine hensigter i sidelange paranteser, og for sikkerhets skyld pleier han at utstyre sine skuespil med en fortale, som berøver læseren enhver adgang til at forstaa eller fantasere videre paa egen haand. I fortalen til «Doktorens dilemma», som er like lang som alle stykkets fem akter, faar vi omhyggelig besked om, hvad forfatteren har men, og hvad han ønsker vi andre skal mene; vi faar et helt kursus i lægepsykologi, og det er intet elskværdig bilde han gir os av den stand, hvis hjelp vi alle søker i onde timer. Det forlyder intet om at den engelske lægeverden har mistet besindelsen i anledning av det fantastiske angrep, dens udmerkede og mindre udmerkede medlemmer gjør sikkert sin gjerning uanfegtet som før¹⁾ og om det uheld skulde hælde Bernhard Shaw, at han engang maatte utsætte sig for den kirurgiske bistand, han i særlig grad avskyr, saa vil den engelske videnskap utvilsomt behandle den berømte irlænder med utsøkt velvilje. Og at de mange og drøie anklager ikke har nogen adresse til os herhjemme, fik man et muntert og beroligende indtrykk av i Nationalteatret igaaftes: man saa særdeles mange smilende lægeansigter, saa megen god samvittighet ser man ikke ofte paa et bredt. Det er ellers besynderlig, at akkurat Bernhard Shaw skal være en saa fanatisk tilhænger av grøtomslag og husraad: i sin egen gjerning er han ingen blid homoopat, han er ikke ræd for ramsterke midler, og han griper undertiden til slakterkniven uten at haas haand skjælver. I sin lidenskapelige iver efter at komme samfundet tillivs viker han ikke tilbake for nogen amputation . . .

«Doktorens dilemma» skulde helst ha undværet den vidtløftige og indfaldsrike indledning. De godt trufne lægetyper vilde staa friere og menneskeligere, om de hadde sluppet at bære merkelapper paa sig, som skal fortælle os, hvad de representerer og indeholder. Selve den dramatiske konflikt: sammenstøtet mellom en læges fagmæssige pligt og hans personlige følelser har en daglig og mægtig gyldighet, som fortjente et større og rikere drama; naar forfatteren lar lægen handle utølsomt og ansvarsfrit, naar hans egen handling næsten ikke bevrøger ham og han tilsist bærer sit nederlag med Bernhard Shaws galgenhumør, saa blir tragedien en farce og hele skue-

¹⁾ Uthævet av «Tidsskriftets» red.

spillet en spøk¹⁾. Det er egentlig synd paa forfatteren, at han er saa vittig og vet det saa godt selv: det alvorligste stof brister pludselig mellem hans hænder, hans utaalmodige lauermildhet gir ham ikke tid til at forme det fast og færdig.

Hovedlægen i stykket, sir Colenso Ridgeon, mener at han har opdaget et middel mot tyberkulose, som rigtig anvendt helbreder, og at det staar i hans magt at gi selv de farligst angrepte tilbake til livet. Hr. Egil Eides doktor har i sit væsen denne overlegne, ubetingede ro, som gir tillid, man tror paa hans fagmæssig og fjernt klingende ord, ogsaa naar man ingen tanker forbinder med dem, og man forstaar, at lidende mennesker gir sig fatalistisk en vilje ivold, som er saa meget sterkere end ens egen. Merkelig nok kan sir Colenso ikke anvende sin metode paa mere end et sterkt begrænset antal syke; forfatteren har selv været uvidende om grunden til denne beklagelige kjendsgjærning, som berøver opdagelsen saa meget av dens epokegjørende værdi. For opdageren selv har denne uheldige begrænsning de mest dramatiske følger, saaledes som Bernhard Shaw har ønsket det: han maa træffe et strengt og pinlig valg mellem de patienter som søker ham, han maa dømme egenmægtig og magtfuldkomment om hvem der fortjener at helbredes og hvem ikke, han tvinges til at være forsyn og raade over liv og død. Og naar han først er inde paa den farlige vei, saa undgaar han ikke at vælge efter hensyn, som vedkommer ham selv mere end patienten . . . En ung og indtagende kvinde søker sir Colensos hjælp for sin syke mand, hun er saa ung og indtagende, at lægen finder det bedst for alle parter at manden dør. Han er jo unegtelig en begavet kunstner, han har en stor fremtid, men hans begreper er aldeles ikke samfundsmæssige; i lys og lykkelig egoisme tar han det ikke nøie med, hvor de altid like nødvendige penger kommer fra, han forstaar sig meget daarlig paa, hvad der er lov og vedtægt og orden og sædelighet, det gode selskap har han ikke nogensomhelst respekt for, han lider kort og godt av en funklende moral insanity, saameget farligere som den simpelthen bedaarer, og et menneskeliv av denne art er der ingen grund til at bevare. I særdeleshet naar hans død vil gjøre en ung og indtagende kvinde fri og sandsynligvis ogsaa glemsom.

Av lægekollegiet gir hr. Stub Wiberg og hr. David Knudsen særlig gode typer. Den gamle velmenende doktor, som en lang praksis har indgit megen mistro til alle fremskridt i lægevidenskapen, gaar paa det nærmeste fri for forfatterens ondskap, og saa menneskelig fin og klok, som han virker i Stub Wibergs fremstilling, mindes vi med vemod fordums tiders hjælpsomme og hyggelige huslæger. Hr. David Knudsen gjengir fortræffelig den fødte modelæges runde, altfor elskverdige væsen, men han bør gjennomføre den fete selvbeholdelige, omstændelige Bergensstemme, han har studert hos sin model, mere ubarmhjertig sikkert.

Lægemøter og kongesser i 1919. Den 9de skandinaviske kongres for indremedicin holdes i Kjøbenhavn i august iaar. Nærmere program senere. Nordisk kirurgisk kongres holdes i Kristiania 3dje—5te juli iaar. Program senere.

Norsk medicinsk-historisk forening vil sandsynligvis holde et møte i sommer. Der har ogsaa været paa tale et skandinavisk møte av de 3 medicinsk-historiske foreninger.

¹⁾ Uthævet av «Tidsskriftets» red.

Influenza, særlig i 1890-aarene og 1918.

Av Stian Erichsen, Tvedestrand.

Influenza-epidemien av 1918 beskjæftiger som rimelig kan være endnu i høi grad vor interesse. Derom vidner de talrike indlæg om behandlingen, som vor fagpresse, særlig «Tidsskriftet», har indeholdt, og de mange uklare forhold ved sygdommen forøvrig vil formodentlig endnu længe være gjenstand for meddelelser og betragtninger.

Den terapeutiske side av spørsmålet lar jeg ligge, efterat jeg hadde fundet specifika uten værd og var havnet i den symptomatiske behandling av hvert enkelt tilfælde. Hvor sygdommen før frem, gjorde døden sin gjærning, al menneskelig kunst til trods — det er min sørgelige erfaring fra mit arbeide høsten 1918.

Som andre læger sluttet jeg mig til en viss identitet mellem epidemierne av 1889—1893 og epidemien av 1918 derav, at de ældre aarsklasser gik fri, mens de yngre blev angrepet. Og hændte det, at en ældre «faldt i», saa kunde han reddes, naar hjertet var nogenlunde i orden, mens et yngre medlem av familien bukket under, en kjendsgjærning, som jeg har forklart mig av en viss erhvervet immunitet hos den, som tidligere hadde været inficert av samme virus.

Inkubationstiden sættes av divisionslæge Blich Holst til ikke over 48 timer. Jeg er enig deri og skal derom bl. a. anføre:

Lørdag 19de oktober ved 1-tiden reiste en ung arbeider ved Pusnes ved Arendal med en lokalbaat derfra til sit hjem i Søndeled nær Risør. Paa en mellemstation gik jeg ombord i skibet og saa denne unge mand, som vakte min oppmerksomhet ved en voldsom hoste. Han kom til sit hjem om aftenen den 19de. Den 20de blev han tat under behandling av stadslæge Ulstrup, Risør, for influenza med lungesyntomer og døde den 25de s. m. Av passagererne ombord har jeg bragt i erfaring, at 14 blev syke